

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kilpailuneuvostosta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että säädettäisiin erityinen laki kilpailuneuvostosta. Kilpailuneuvosto toimisi kauppaja teollisuusministeriön yhteydessä. Sen tehtävänä olisi käsitellä ja ratkaista sille kilpailunrajoituksista annetun lain nojalla tehdyt esitykset kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamiseksi. Lisäksi se käsittelee ja ratkaisisi eräitä mainitun lain nojalla tehtä-

viä poikkeuslupahakemuksia. Esitys liittyy samanaikaisesti toteutettavaksi tarkoitettuun hintaja kilpailulainsäädännön ja kilpailuviranomaisorganisaation uudistamiseen.

Laki kilpailuneuvostosta on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	7
1. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu	3	1. Laki kilpailuneuvostosta	7
1.1. Nykyinen tilanne ja muutoksen syyt	3	2. Voimaantulo	11
1.2. Asian valmistelu	6	LAKITEKSTI.....	12
2. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset	6	Laki kilpailuneuvostosta.....	12
3. Riippuvuus muista esityksistä	6		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja asian valmiste-

mistelu

1.1. Nykyinen tilanne ja muutoksen syyt

Voimassa olevat säännökset kilpailuneuvostosta ovat pääosin taloudellisen kilpailun edistämisestä annetun lain (423/73; kilpailunedistämislaki) 6 luvussa ja taloudellisen kilpailun edistämisestä annetun asetuksen (479/73; kilpailunedistämisasiasetus) 4 luvussa. Mainittu laki ja asetus tulivat voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1973.

Taloudellisen kilpailun edistämistä koskevia asioita käsittelevät kilpailunedistämislain 4 §:n mukaan nykyään elinkeinohallitus, kilpailuasiamies ja kilpailuneuvosto.

Elinkeinohallitus on kilpailun edistämiseen liittyvissä tehtävissä yleisviranomainen. Elinkeinohallitus rekisteröi ja julkistaa kilpailua rajoittavia sopimuksia ja muita järjestelyjä. Rekisteröintiin liittyy usein selvitystyötä, jolla pyritään arvioimaan kilpailunrajoituksen mahdollisia vahingollisia vaikutuksia. Elinkeinohallitus tekee niin ikään tutkimuksia, joilla selvitetään elinkeinoelämässä eri toimialoilla vallitsevia yleisiä kilpailuolosuhteita. Elinkeinohallitus on vastuussa kiellettyjen kilpailunrajoitusten valvonnasta. Kilpailuasiamiehen tehtävänä tosin on panna asia viireille tuomioistuimessa.

Kilpailuasiamies toimii kilpailuasiamiehestä annetun lain (424/73) ja asetuksen (475/73) mukaan yleisen edun valvojana taloudellisen kilpailun edistämistä koskevissa asioissa. Kilpailuasiamiehen asiana on seurata talouselämässä vallitsevia kilpailuolosuhteita ja tehdä aloitteita yleiseltä kannalta hyväksyttävän taloudellisen kilpailun edistämiseksi. Käytännön työssä kilpailuasiamies pyrkii siihen, että elinkeinonharjoittajat vapaaehtoisesti luopuisivat tai muuttaisivat vaikutuksiltaan vahingollisia kilpailunrajoituksia. Kilpailuasiamiehen tulee ensisijaisesti ottaa käsiteltäväkseen sellaisia kilpailunrajoituksia, joilla on huomattavaa merkitystä kuluttajille tai jotka vaikuttavat kokonaisen elinkeinoalan kilpailuolosuhteisiin taikka jotka huomattavalla tavalla vaikeuttavat tai estävät jonkin yrittäjän elinkeinotoi-

mintaa. Kilpailuasiamiestä on aina kuultava ennen kuin kilpailuneuvosto voi myöntää poikkeusluvan laissa kielletystä kilpailunrajoituksesta.

Jollei kilpailunrajoituksen vahingollisia vaikutuksia saada poistetuiksi tai lievennetyiksi kilpailuasiamiehen ja kilpailunrajoitukseen osallistuneiden yrittäjien tai heidän järjestöjensä välisissä neuvotteluissa, kilpailuasiamiehen tulee tehdä kilpailuneuvostolle esitys neuvotteluun ryhtymisestä. Jos kysymys on laissa olevien kieltosäännösten rikkomisesta, elinkeinonharjoittajalle laissa säädetyn ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden täyttämättä jättämisestä tai väärän tiedon antamisesta kilpailuviranomaiselle, ei rangaistusvaatimusta saa esittää, ellei kilpailuasiamies ole ilmoittanut rikosta syyttäväviranomaiselle syytteen nostamista varten.

Kilpailunedistämislain 26 §:n mukaan kilpailuneuvostossa on puheenjohtaja ja kahdeksan muuta jäsentä. Jäsenet samoin kuin kullekin heistä tarpeellisen määrän varajäseniä valtioneuvosto määrää kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Kaksi jäsentä määrätään talouselämään perehtyneistä henkilöistä, joiden ei voida katsoa nimenomaisesti edustavan yrittäjiä eikä kuluttajia tai palkansaajia. Toisella näistä jäsenistä, joka samalla toimii varapuheenjohtajana, tulee olla oikeustieteen kandidaatin tutkinto. Muista jäsenistä tulee kolmen olla sellaisia henkilöitä, jotka tuntevat kuluttajien tai palkansaajien erityisiä olosuhteita, sekä kolmen henkilöitä, jotka ovat perehtyneet elinkeinonharjoittajien olosuhteisiin. Kilpailuneuvostoon voidaan 26 §:n 4 momentin mukaan perustaa puheenjohtajan virka, joka voidaan määrätä myös sopimuspalkkaiseksi.

Kilpailuneuvosto on lain 27 §:n mukaan päätösvaltainen, kun siinä on läsnä puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään neljä muuta jäsentä. Puheenjohtaja voi kuitenkin kilpailuneuvoston puolesta käsitellä ja ratkaista neuvoston määräämissä rajoissa merkitykseltään vähäiset asiat sekä ryhtyä muissa asioissa valmisteleviin toimenpiteisiin.

Lain 28 §:n mukaan kilpailuneuvoston puheenjohtajan ja jäsenten esteellisydestä on soveltuvin osin voimassa, mitä tuomarin esteellisyy-

destä on säädetty. Kilpailuneuvoston puheenjohtaja ja jäsenet toimivat tuomarin vastuulla. Lain 29 §:n mukaan kilpailuneuvoston päätökset ovat julkisia, jollei neuvosto niitä erityisistä syistä päättä kokonaan tai osaksi salassa pidettäviksi.

Kilpailunedistämisesetuksen 10 §:n mukaan kilpailuneuvosto on elinkeinohallituksen yhteydessä. Asetuksen 11 §:n mukaan kilpailuneuvostossa on palkkiotoiminen puheenjohtaja ja sihteeri. Valtioneuvosto määrää 12 §:n mukaan puheenjohtajan, mutta sihteerin kilpailuneuvosto ottaa itse. Kilpailuneuvoston puheenjohtajalta vaaditaan 13 §:n mukaan, että hän on suorittanut oikeustieteen kandidaatin tutkinnon ja että hän on perehtynyt tuomarin tehtäviin ja elinkeinoelämän kysymyksiin. Sihteeriltä vaaditaan oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä perehtyneisyys elinkeinoelämän kysymyksiin.

Kilpailunedistämislakia muutettiin erältä osin vuonna 1985 toteutetulla lainmuutoksella (123/85). Tällä muutoksella oli vaikutusta osaltaan myös kilpailuneuvoston toimintaan ja neuvoston käytössä oleviin keinoihin.

Nykyisen lain 15 §:ssä määritellään, milloin kilpailunrajoituksella katsotaan olevan vahingollisia vaikutuksia. Kilpailunrajoituksella on vahingollisia vaikutuksia, jos kilpailunrajoitus yleiseltä kannalta sopimattomalla tavalla 1) vaikuttaa hinnanmuodostukseen, 2) vähentää tehokkuutta elinkeinoelämän piirissä tai 3) estää tai vaikeuttaa toisen elinkeinon harjoittamista. Vahingollisten vaikutusten arvioinnissa on erityisesti otettava huomioon kuluttajien etu.

Kilpailunrajoituksen vahingollisten vaikutusten poistamiseksi voidaan lain 15 §:n 3 momentin mukaan ryhtyä neuvotteluun. Neuvottelu ei saa ilman valtioneuvoston erityistä lupaa koskea kilpailunrajoituksen ulkomaille ulottuvia vaikutuksia. Lupa voidaan myöntää tällaisessa tapauksessa ainoastaan, milloin vieraan vallan kanssa tehty sopimus sitä edellyttää. Lain 16 §:n mukaan on kilpailuasiamiehen asiana ensisijaisesti tehdä kilpailuneuvostolle esitys 15 §:ssä tarkoitettuun neuvotteluun ryhtymisestä. Mikäli kilpailuasiamies ei tällaista esitystä tee, sen voi myös tehdä elinkeinonharjoittaja, jota kilpailunrajoitus välittömästi koskee, asianomaista toimialaa edustava elinkeinonharjoittajien yhdistys tai muu yhteisö, kuluttajien asianosaiskelpoinen yhteenliittymä tai palkansaajien keskusjärjestö.

Jollei mainittua esitystä heti jätetä tutkittavaksi ottamatta tai perusteettomana hylätä, kilpailuneuvoston tulee lain 17 §:n mukaan antaa elinkeinonharjoittajalle, jonka toimeenpanemaa tai

noudattamaa kilpailunrajoitusta esitys koskee, tilaisuus määräajassa antaa kirjallinen vastineensa asiassa. Kilpailuneuvosto voi myös kuulla tästä asiasta elinkeinonharjoittajaa suullisesti. Edelleen kilpailuneuvosto voi kuulla myös niitä elinkeinonharjoittajia, joihin kilpailunrajoitus kohdistuu. Neuvoston on myös kuultava kilpailuasiamiestä siinäkin tapauksessa, että hän ei ole tehnyt esitystä.

Kilpailuneuvoston on ryhtyessään käsittelemään sille tehtyä esitystä muodostettava ensiksi kannanotto siitä, onko kilpailunrajoituksella vahingollisia vaikutuksia vai ei. Jollei vahingollisia vaikutuksia katsota olevan, kilpailuneuvosto tekee tätä koskevan päätöksen ja asian käsittely päättyy. Jos esillä olevalla kilpailunrajoituksella taas katsotaan olevan sellaisia vahingollisia vaikutuksia, joita laissa tarkoitetaan, on neuvoston ryhdyttävä neuvotteluihin.

Kilpailuneuvoston käymistä neuvotteluista säädetään lain 18 §:ssä. Neuvottelut voidaan käydä neuvoston kokouksessa tai neuvoston puheenjohtajan ja asianosaisten kesken, mikäli tämä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Alustavia neuvotteluja voidaan myös käydä ainoastaan toisen asianosaisten kanssa. Asianosaiselle on kuitenkin aina varattava tilaisuus olla läsnä loppuneuvottelussa. Asianosaisten esteetön poissaolo ei estä neuvottelun lopettamista. Jos elinkeinonharjoittajia, joita kilpailunrajoitus koskee, on niin monta, ettei neuvottelun käyminen kaikkien elinkeinonharjoittajien kanssa ole mahdollista ilman kohtuutonta hankaluutta, neuvosto tai sen puheenjohtaja voi myös neuvotella asianomaista toimialaa edustavan elinkeinonharjoittajien yhdistyksen tai muun yhteisön kanssa.

Lain 19 §:n mukaan kilpailuneuvosto voi sen käsiteltävänä olevassa asiassa kehottaa asianosaista saapumaan neuvoston kokoukseen sekä velvoittaa tämän esittämään liikekirjansa, kirjeenvaihtonsa, pöytäkirjansa ja muut kilpailunrajoitusta selvittävät asiakirjat. Jollei tätä velvollisuutta täytetä tai jos asianosainen jää ilman laillista estettä saapumatta neuvoston kokoukseen, kilpailuneuvosto voi sakon uhalla velvoittaa asianosaisten antamaan mainitut asiakirjat tai saapumaan kuultavaksi. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi asianosaisten kotipaikan lääninhallitus.

Lain 20 §:n mukaan neuvottelu kilpailuneuvostossa käydään suljetuin ovin, mikäli neuvosto ei jossakin asiassa katso sen voivan tapahtua julkisesti. Neuvosto voi määrätä, että neuvottelusta kertyneet asiakirjat tai osa niistä voidaan määrätä julkisiksi.

Milloin neuvottelu ei ole johtanut kilpailunrajoituksen vahingollisten vaikutusten poistamiseen, kilpailuneuvosto voi lain 22 §:n nojalla 1) kieltää elinkeinonharjoittajaa soveltamasta tiettyä sopimusta, sopimusehtoa tai muuta kilpailua rajoittavaa järjestelyä taikka niihin rinnastettavaa menettelyä tai 2) velvoittaa elinkeinonharjoittajan toimittamaan tavarain, palveluksen tai muun hyödykkeen toiselle elinkeinonharjoittajalle vastaavanlaisilla ehdoilla kuin hän tarjoaa niitä muille vastaavassa asemassa oleville elinkeinonharjoittajille. Kilpailuneuvosto voi asettaa uhkasakon määräämänsä kiellon tai veloitteen tehosteeksi. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi asianosaisen kotipaikan lääninhallitus.

Kilpailuneuvosto voi hakemuksesta myöntää luvan sellaiseen kilpailunrajoitukseen, joka muutoin on lain mukaan kielletty. Tällaisen hakemuksen johdosta on kuultava elinkeinohallitusta ja kilpailuasiamiestä. Lupa saadaan myöntää, milloin kilpailunrajoituksen harkitaan aiheuttavan kustannusten säästöä, joka pääosaltaan tulee kuluttajan hyväksi, tai muulla tavoin edistävän yleiseltä kannalta hyväksyttävää järjestelyä tai milloin muutoin on erityisiä syitä olemassa. Jos lupaa käytetään väärin tai jos olosuhteet ovat sen myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet, kilpailuneuvosto voi peruuttaa luvan. Peruuttamisesta on kuultava luvanhaltijaa ja kilpailuasiamiestä sekä elinkeinohallitusta.

Nykyisen kilpailunedistämislainsäädännön ja kilpailuviranomaisorganisaation voimassaoloaikana on kilpailuneuvosto käsitellyt kaikkiaan 13 tapausta, joista valtaosa on ollut toimituskieltotapauksia.

Kilpailuneuvoston toiminnan jatkamista voidaan pitää perusteltuna myös kilpailunrajoituslainsäädännön ja kilpailuviranomaisorganisaation uudistamisen jälkeen. Kilpailuneuvoston organisatorista asemaa ehdotetaan vahvistettavaksi nykyisestäään ja samoin neuvoston kokoonpanoon ehdotetaan tehtäviksi eräitä muutoksia. Myös kilpailuneuvoston tehtäviä ehdotetaan laajennettaviksi kilpailunrajoituksia koskevassa lakiehdotuksessa.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa on annettu esitys, jonka mukaan taloudellisen kilpailun edistämisestä annettu nykyinen laki ehdotetaan korvattavaksi lailla kilpailunrajoituksista. Uusi laki sisältäisi säännökset muun muassa kilpailuneuvoston tehtävistä. Esitys laiksi kilpailuvirastosta, joka niin ikään on annettu samanaikaisesti tämän esityksen kanssa, merkitsisi toteutessaan, että kilpailuasiamiehen ja elinkeinohalli-

tuksen kilpailuhallinnosta vastaavat yksiköt yhdistettäisiin ja tältä pohjalta perustettaisiin uusi kilpailuvirasto.

Tämän organisaatoratkaisun seurauksena olisi, että esityksen kilpailurajoituksen käsittelemisestä kilpailuneuvostossa tekisi kilpailuvirasto, kun sen nykyisin tekee kilpailuasiamies. Myös ehdotetun kilpailunrajoituksia koskevan lain mukaan saisi elinkeinonharjoittaja, jota kilpailunrajoitus välittömästi koskee, tai kuluttajien etujen valvomiseksi toimiva yhteisö tehdä esityksen kilpailunrajoituksen käsittelemiseksi kilpailuneuvostossa, mikäli kilpailuvirasto ei tee esitystä.

Kilpailunrajoituksia koskevassa lakiehdotuksessa ehdotetaan kilpailunrajoituksen vahingollisten vaikutusten arvioimisessa noudatettavia perusteita osin tarkistettaviksi ja osin uusia perusteita lisättäviksi nykyiseen lakiin verrattuna.

Lain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi kattamaan muun muassa pankkien ja vakuutuslaitosten toiminnan, joita nykyinen lainsäädäntö ei koske. Pääsääntönä esityksen tekemisessä kilpailuneuvostolle tällaisessa asiassa olisi, että pääasiassa pankkitoimintaa koskevan kilpailunrajoituksen käsittelystä esityksen tekisi pankkitarkastusvirasto ja pääasiassa vakuutuslaitosta koskevasta kilpailunrajoituksesta vastaavasti sosiaali- ja terveysministeriö. Kilpailuvirasto voisi kuitenkin ehdotuksen mukaan tehdä esityksen myös tällaisen kilpailunrajoituksen käsittelemisestä kilpailuneuvostossa, mikäli mainittu erityisvalvontaviranomainen ei tee esitystä asiassa. Tällöin olisi kuitenkin asianomaiselle erityisvalvontaviranomaiselle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Sen sijaan näiden asioiden ollessa kysymyksessä ei ehdotuksen mukaan elinkeinonharjoittajalla tai järjestöllä olisi toissijaista esitysenteko-oikeutta.

Ehdotetun kilpailunrajoituksia koskevan lain mukaan sen tutkimista, onko kilpailuneuvostolla edellytyksiä ryhtyä käymään asiassa neuvotteluja, kutsutaan esikäsittelyksi. Esikäsittelystä huolehtisi neuvoston puheenjohtaja. Kilpailuneuvostoa koskevassa laissa säädettäisiin tarkemmin esikäsittelystä ja neuvottelusta.

Jollei neuvottelussa kilpailunrajoituksen vahingollisia vaikutuksia saataisi poistetuiksi tai lievennytyksi, kilpailuneuvoston käytettävänä olisivat ehdotetun kilpailunrajoituksia koskevan lain mukaan ensinnäkin samat pakotteet kuin voimassa olevassa laissa eli mahdollisuus määrätä kielto tai toimitusvelvoite. Tämän lisäksi kilpailuneuvostolle annettaisiin mainitun lakiehdotuksen mukaan oikeus korkeintaan kuuden kuukauden pituiseksi määräajaksi kerrallaan määrätä, että mää-

räävässä markkina-asetmassa oleva elinkeinoharjoittaja tai niiden yhteenliittymä ei saa ylittää tai alittaa kilpailuneuvoston asettamaa hyödykkeen hintaa, vastiketta tai niiden määräytymisperustetta, mikäli hyödykkeen hinta, vastike tai niiden määräytymisperuste on muodostunut kohtuuttomaksi tai alhaisuutensa takia kilpailuolosuhteita olennaisesti vääristäväksi.

Kilpailuneuvostoa koskevassa laissa säädettäisiin kilpailuneuvoston toimivallasta ja järjestysmuodosta, kilpailunrajoituksia koskevaa lakia yksityiskohtaisemmin asian käsittelystä kilpailuneuvostossa sekä kilpailuneuvoston päätöksiä ja kilpailuneuvoston jäsenten asemaa ja vastuuta koskevista seikoista.

1.2. Asian valmistelu

Valtioneuvosto asetti marraskuussa 1985 komitean uudistamaan hinta- ja kilpailulainsäädäntöä ja selvittämään toimenpiteitä, joihin kilpailupoliitikassa on ryhdyttävä tarpeettoman hintasäätelyn ja -valvonnan purkamiseksi ja taloudellisen kilpailun edistämiseksi maassamme.

Komitea, joka otti nimekseen kilpailu- ja hintakomitea, antoi mietintönsä (komiteamietintö 1987:4) helmikuussa 1987. Komitean mietintöön sisältyi muun muassa ehdotus laiksi kilpailuneuvostosta. Esitys laiksi kilpailuneuvostosta perustuu pääosin mainitun komitean tekemiin ehdotuksiin.

Kilpailu- ja hintakomitean mietinnöstä on saatu lausunnot 37 viranomaiselta ja järjestöltä. Tosin vain muutamissa lausunnoissa on kiinnitetty huomiota kilpailuneuvostoa koskevaan lakiehdotukseen. Asiasta lausuneet lausunnonantajat ovat suhtautuneet kilpailuneuvostoa koskeviin ehdotuksiin pääosin myönteisesti. Ehdotusten eräistä yksityiskohdista esiintyy kuitenkin erilaisia mielipiteitä. Eräissä lausunnoissa on katsottu, että kilpailuneuvoston toimivuuden kannalta olisi hyvä, jos kaikilla jäsenillä olisi varamies. Käsiteltäessä kilpailuneuvostossa pankki- ja vakuutusasioita, jolloin käsittelyyn osallistuisi ehdotuksen mukaan myös lisäjäsen, tulisi eräiden lausuntojen mukaan neuvostossa vastaavasti lisätä kuluttajien edustusta. Lausunnoissa on lisäksi kiinnitetty huomiota muun muassa kilpailuneuvoston jäsenen nimittämisenettelyyn ja syytepaikkakäytymykseen sekä kilpailuasioden käsittelypaikkakäytymykseen yleensä ja kilpailuneuvoston istuntojen julkisuuteen.

Lausunnonantajien esittämiä näkökohtia ehdotuksen yksityiskohdista on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon esitystä lopulliseen muotoon saatettaessa.

2. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Voimassa olevan kilpailunedistämisasetuksen mukaan kilpailuneuvosto on elinkeinohallituksen yhteydessä. Kun samanaikaisesti tämän esityksen kanssa annettua kilpailunrajoituksia koskevassa esityksessä ehdotetaan, että kilpailunrajoitusten selvittäminen ja toimenpiteisiin ryhtyminen ensivaiheessa niiden vahingollisten vaikutusten poistamiseksi annettaisiin perustettavalle kilpailuvirastolle, on kilpailuneuvoston organisatorista asemaa tarpeen muuttaa nykyisestä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kilpailuneuvosto toimisi kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä. Muutos olisi omiaan korostamaan kilpailuneuvoston asemaa. Tarkoituksena ei muutoin olisi muuttaa kilpailuneuvoston asemaa ja suhdetta muihin viranomaisiin, vaan kilpailuneuvosto olisi edelleen luonteeltaan neuvottelu- ja lainkäyttöviranomaisen kilpailuasiossa.

Kilpailunrajoituslainsäädännön uudistamisesta ja ennen kaikkea kilpailuviranomaisorganisaation uudistamisesta odotetaan seurauksena olevan kilpailunrajoituksia koskevan viranomaisvalvonnan tehostuminen. Tästä puolestaan on seurauksena, että myös kilpailuneuvosto saanee vastaisuudessa käsiteltäväkseen enemmän asioita kuin tähän asti. Lisäyksen ei kuitenkaan arvioida muodostuvan niin suureksi, että neuvoston voimavaroja tulisi varsinaisesti lisätä, vaan tehtävät voidaan hoitaa niin, että neuvoston puheenjohtaja, jäsenet ja sihteeri olisivat edelleen sivutoimisia. Kilpailuneuvostosta valtiolle aiheutuvien kustannusten nousun voidaan olettaa joka tapauksessa jäävän niin vähäiseksi, ettei muutoksella voida katsoa olevan mainittavia valtion menoja lisääviä vaikutuksia.

3. Riippuvuus muista esityksistä

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa annetaan esitykset laiksi kilpailunrajoituksista, laiksi hintasulusta, laiksi kilpailuvirastosta ja laiksi elinkeinohallituksesta annetun lain muuttamisesta. Mainitut esitykset muodostavat kilpailu- ja hinta-

lainsäädännön sekä hinta- ja kilpailuviranomaisorganisaation uudistamista koskevan kokonaisuuden,

joten ne tulisi käsitellä ja saattaa voimaan samanaikaisesti.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki kilpailuneuvostosta

1 §. Kilpailuneuvoston toimivallasta säädettäisiin, sen ohella mitä siitä olisi säädetty laissa kilpailunrajoituksista, lain 1 luvussa, jossa olisi myös neuvoston järjestysmuotoa koskevia säännöksiä.

Pykälän 1 momentti koskee kilpailuneuvoston tehtäviä. Sen mukaisesti kilpailuneuvosto käsittelee ja ratkaisee sille kilpailunrajoituksista annetun lain nojalla tehdyt esitykset kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamisesta ja kilpailunrajoituksia koskevassa laissa tarkoitettuja poikkeuslupahakemukset. Kuten yleisperusteluissa on todettu, kilpailuneuvoston tehtäväalue tulisi olemaan pääasiallisesti sama kuin nykyisinkin. Esityksessä kilpailunrajoituksia koskevaksi laiksi kuitenkin ehdotetaan lain soveltamisalaa laajennettavaksi siten, että laki koskisi nykyistä poiketen myös pankkien, luotto-osakeyhtiöiden sekä vakuutuslaitosten toimintaa, poronhoitoa ja kalastusta sekä maatilatalouden harjoittamista siltä osin kun kyse ei ole maataloustuloa koskevissa säännöksissä tarkoitettujen tuotteiden alkutuotannosta. Tämä muutos laivastaisi toteutuessaan niiden elinkeinotoimintaa koskevien asioiden alaa, jotka saattavat tulla kilpailuneuvoston käsiteltäviksi.

Kilpailunrajoituksia koskevassa esityksessä on ehdotettu myös, että kilpailuneuvoston käytävissä olisi sille nykyisin kuuluvien pakotteiden lisäksi sellaisessa tilanteessa, jossa havaittua ylitäi alihintaa ei saada neuvotteluteitse kohtuulliseksi, oikeus määrätä enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, ettei määräävässä markkina-alueessa oleva elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä saa ylittää tai alittaa kilpailuneuvoston määräämää hintaa, vastiketta tai niiden määräytymisperustetta.

Pykälän 2 momentin mukaan kilpailuneuvosto toimisi kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä. Nykyisin kilpailuneuvosto toimii hallinnollisesti elinkeinohallituksen yhteydessä. Tähän muutokseen on päädytty sen vuoksi, että mikäli

ehdotus kilpailuviraston perustamisesta toteutuu, elinkeinohallituksen tehtäviin ei vastaisuudessa enää kuuluisi kilpailunrajoituslainsäädännön soveltaminen ja valvonta.

2 §. Pykälän 1 momentti koskee kilpailuneuvoston kokoonpanoa. Sen mukaan kilpailuneuvostossa olisi puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja seitsemän muuta jäsentä sekä kaksi lisäjäsentä ja lisäjäsenten varajäsenet.

Ehdotus merkitsisi muutosta nykytilaan ensinnäkin siten, että kilpailuneuvoston jäsenille ei valittaisi lainkaan varajäseniä. Muutoksella on haluttu korostaa neuvoston jäsenten vastuuta. Neuvoston käsiteltäviksi tulevien asioiden lukumäärän ei myöskään ole arvioitu muodostuvan niin suureksi, että varajäsenten nimittäminen kävisi tämän johdosta tarpeelliseksi.

Muutosta nykytilaan merkitsisi myös lisäjäsenten nimittäminen neuvostoon. Kuten lakiehdotuksen 4 §:stä lähemmin käy ilmi, lisäjäsenen osallistuminen neuvoston työhön tulisi kysymyksen kahdessa tilanteessa. Käsiteltäessä pääasiassa pankkitoiminnan alaan kuuluvaa kilpailunrajoitusta asian käsitteilyyn osallistuisi erityisesti pankkitoimintaa tunteva lisäjäsen. Käsiteltäessä pääasiassa vakuutustoiminnan alaan kuuluvaa kilpailunrajoitusta asian käsitteilyyn osallistuisi vastavasti erityisesti vakuutustoimintaa tunteva lisäjäsen.

Esitystä laadittaessa on katsottu, että kilpailunrajoituksia koskevan lainsäädännön soveltamisalan laajentaminen pankki- ja vakuutustoiminnan alueelle edellyttää, että kilpailuneuvostolla on sellaisia kilpailunrajoituksia käsitellessään, jotka koskevat pääasiassa näitä aloja, käytössään riittävä asiantuntemus. Jotta tästä voitaisiin varmistua, on myös katsottu, että vaikka neuvoston varsinaisille jäsenille ei olisi tarpeen määrätä varajäseniä, lisäjäsenille määrättäisiin myös varajäsenet.

Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto määräisi nykyisen lain tapaan kilpailuneuvoston puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muut jäsenet. Valtioneuvosto määräisi ehdotuksen mu-

kaan myös lisäjäsenet ja näiden varajäsenet. Kaikkien toimikausi olisi kolme vuotta.

Pykälän 2 momentin mukaan kilpailuneuvoston voitaisiin perustaa sopimuspalkkainen puheenjohtajan virka. Tämä vastaa nykyistä sääntelyä.

3 §. Pykälän 1 momentin mukaan kilpailuneuvoston puheenjohtajalta, varapuheenjohtajalta ja jäseniltä vaadittaisiin nykyistä sääntelyä vastaavien kelpoisuusehtojen täyttämistä. Kilpailuneuvoston puheenjohtajalta ja varapuheenjohtajalta vaadittaisiin, että he olisivat suorittaneet oikeustieteen kandidaatin tutkinnon ja olisivat tuomarin tehtäviin perehtyneitä. Lisäksi heiltä sekä yhdeltä muulta kilpailuneuvoston jäseneltä edellytettäisiin, että heidän ei voitaisi katsoa nimenomaisesti edustavan yrittäjiä, kuluttajia tai palkansaajia. Tämän järjestelyn, joka on käytössä myös monessa muussa vastaavanlaisessa ratkaisuelimessä, tarkoituksena on turvata, että asioiden käsittely on puolueetonta.

On pidetty tärkeänä, että kilpailuneuvostossa on erilaista asiantuntemusta sekä kuluttajien ja palkansaajien puolelta että elinkeinonharjoittajien puolelta. Tämän johdosta edellytettäisiin pykälän 2 momentin mukaan nykyiseen tapaan kolmelta kilpailuneuvoston jäseneltä, että he tuntevat erityisesti kuluttajien ja palkansaajien olosuhteita, sekä samoin kolmelta jäseneltä, että he ovat erityisesti perehtyneet elinkeinonharjoittajien olosuhteisiin. On huomattava, että kilpailuneuvoston toiminnan luonne huomioon ottaen viimeksimainittuja neuvoston jäseniä ei voida pitää varsinaisesti etujärjestöedustajina, sillä kuten lakiehdotuksen 15 §:stä lähemmin ilmenee, kilpailuneuvoston jäsenet toimivat virkamiehen vastuulla.

Pykälän 3 momentin mukaan toisen lisäjäsenten ja hänen varajäsentensä tulisi olla henkilöitä, jotka ovat perehtyneet erityisesti pankkitoimintaan. Toisen lisäjäsenten ja hänen varajäsentensä pitäisi puolestaan olla perehtyneitä erityisesti vakuutustoimintaan.

Lisäjäsenet määrättäisiin henkilöistä, jotka eivät edustaisi nimenomaisesti yrittäjiä, kuluttajia tai palkansaajia. Kysymykseen voisivat tulla lähinnä kyseisten toimialojen erityisvalvontaviranomaisten edustajat.

4 §. Pykälässä säädetään niistä lisäjäsentistä, jotka osallistuisivat kilpailuneuvoston työhön sellaisessa tilanteessa, jossa käsiteltäisiin pääasiassa pankkitoiminnan tai vakuutustoiminnan alaan kuuluvia kilpailunrajoituksia. Esitykseen laiksi kilpailunrajoituksista liittyy tällaisia tilanteita

koskeva säännös. Sen mukaan pääasiassa pankkitoimintaa koskevasta kilpailunrajoituksesta tekee ensisijaisesti esityksen erityisvalvontaviranomainen, samoin pääasiassa vakuutustoimintaan liittyvien asioiden osalta. Siinä tapauksessa, että asianomainen erityisvalvontaviranomainen ei tee esitystä, voisi lakiehdotuksen mukaan kilpailuvirasto tehdä esityksen. Tällöinkin olisi asianomaiselle erityisvalvontaviranomaiselle varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa.

Pykälässä tarkoitettu lisäjäsenten osallistuisi asian käsittelyyn edellyttäen, että kilpailuneuvoston käsiteltäväksi tuleva asia koskee pääasiassa pankkitoiminnan tai pääasiassa vakuutustoiminnan alaan kuuluvaa kilpailunrajoitusta. Sen ratkaiseminen, milloin näin on asianlaita, olisi tehtävä yksittäisen tapauksen olosuhteiden perusteella. Rajauksen tarkoituksena on tehdä mahdolliseksi käsitellä esimerkiksi sellaista kilpailunrajoitusta, jolla on yhteyttä pankki- tai vakuutustoimintaan, mutta jolla on huomattavassa määrin ulottuvuuksia myös tämän toiminnan ulkopuolelle, yhtenäisin perustein. On ajateltavissa, että kilpailunrajoituksia, joilla on vaikutusta pankki- tai vakuutustoiminnan piirissä, mutta joiden pääasiallinen ulottuvuus on muualla, saattaisi joissain oloissa ilmetä esimerkiksi oikeudellisen neuvonnan ja konsultoinnin alalla. Ratkaisun siitä, katsotaanko kilpailuneuvoston käsiteltäväksi tulevan asian kuuluvan pääasiallisesti pankki- tai vakuutustoiminnan alaan, tekisi lakiehdotuksen 5 §:n 3 momentin mukaan kilpailuneuvosto ilman lisjäseniä.

5 §. Pykälän 1 momentti koskee kilpailuneuvoston päätösvaltaisuutta. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain sääntelyä. Kilpailuneuvosto olisi päätösvaltainen, kun siinä on läsnä puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään neljä muuta jäsentä. Ehdotuksessa ei ole erityistä mainintaa neuvoston päätösvaltaisuudesta käsiteltäessä asioita, joissa neuvoston kokoonpanoon kuuluu lisäjäsenten. Pyrkimyksenä luonnollisestikin on, ettei tällaista asiaa käsiteltäisi kilpailuneuvostossa, ellei lisäjäsenten tai hänen varajäsentensä osallistu neuvoston työhön. Nimenomaisesti sen varmistamiseksi, että tämä erityisasiantuntemus olisi käytettävissä tarvittaessa, on lisäjäsentenille katsottu toisin kuin varsinaisille jäsenille, tarpeelliseksi määrätä myös varajäsenten. Säännöksen mukaan lisäjäsenten läsnäolo ei olisi kuitenkaan ehdottomana edellytyksenä kilpailuneuvoston päätösvaltaisuudelle pankki- tai vakuutustoimintaa koskevassa asiassa, mikä turvaisi sen, että alaa edustava lisäjäsenten ei

voisi estää asian käsittelyä jättämällä osallistumatta siihen.

Pykälän 2 momentti on niin ikään sisällöltään nykyisen lain mukainen, vaikka säännöksen sanamuotoa on tarkistettu. Ehdotuksen mukaan kilpailuneuvoston puheenjohtaja voisi neuvoston määräämissä rajoissa käsitellä ja ratkaista vähäiset asiat sekä ryhtyä muissa asioissa valmisteleviin toimenpiteisiin.

Päätöksen siitä, onko kilpailuneuvoston käsiteltäväksi saatettu asia sellainen, että se kuuluu pääasiassa pankki- tai vakuutustoiminnan alaan, tekisi 3 momentin mukaan kilpailuneuvosto kokoonpanossa, johon asianomainen lisäjäsen ei kuulu.

6 §. Pykälän mukaan kilpailuneuvostossa käsiteltävät asiat valmistelisi ja esittelisi kilpailuneuvoston sihteeri. Sihteerin kelpoisuusehdoista säädetäisiin tarkemmin asetuksella. Lähtökohtana tätä esitystä valmisteltaessa on ollut, että sihteerin kelpoisuusehdot jäisivät nykyiselleen. Sihteerintä vaadittaisiin siten oikeustieteen kandidaatin tutkinto ja perehtyneisyys elinkeinoelämän kysymyksiin. Sihteerin tehtävien hoitoon riittäväksi järjestelyksi voidaan arvioida se, että sihteeri olisi nykyiseen tapaan palkkiotoiminen.

7 §. Keskeiset säännökset asian saattamisesta kilpailuneuvoston käsiteltäväksi ja asian käsittelystä siellä esitetään annettaviksi laissa kilpailunrajoituksista. Yksityiskohtaisemmin näistä asioista säädetäisiin nyt esillä olevan lakiehdotuksen 2 luvussa.

Lakiehdotuksen 7 § koskee asian vireilletuloa kilpailuneuvostossa. Pykälän mukaan kilpailunrajoituksen käsittely kilpailuneuvostossa kilpailunrajoituksen vahingollisten vaikutusten poistamiseksi tulisi vireille kilpailunrajoituksia koskevan lain 12—14 §:ssä tarkoitetulla esityksellä. Pääsääntönä on, että esityksen tekisi kilpailuvirasto. Jollei kilpailuvirasto tee esitystä, voisi elinkeinonharjoittaja, jota kilpailunrajoitus välittömästi koskee tai elinkeinonharjoittajien tai kuluttajien etujen valvomiseksi toimiva yhteisö tehdä esityksen kilpailunrajoituksen käsittelemisestä kilpailuneuvostossa. Pääasiassa pankkitoimintaa koskevan kilpailunrajoituksen käsittelemisestä kilpailuneuvostossa tekisi esityksen pankkitarkastusvirasto, vakuutustoimintaa koskevan kilpailunrajoituksen käsittelemisestä vastaavasti sosiaali- ja terveysministeriö. Jos nämä erityisvalvontaviranomaiset eivät tee esitystä, olisi kilpailuvirastolla oikeus tehdä esitys myös pankki- tai vakuutustoimintaa koskevan kilpailunrajoituksen käsittelemisestä kilpailuneuvostossa. Elinkeinonharjoittajalla tai

elinkeinonharjoittajien tai kuluttajien järjestöillä ei sen sijaan olisi toissijaista esityksenteko-oikeutta kilpailuneuvostolle sellaisista kilpailunrajoituksista, jotka koskevat pääasiassa pankki- tai vakuutustoimintaa.

Pykälän mukaan esitys kilpailuneuvostolle olisi tehtävä kirjallisesti. Elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien tai kuluttajien järjestöjen tekemään esitykseen olisi liitettävä kilpailuviraston päätös siitä, että virasto ei tee esitystä asiassa. Vastaavasti olisi pääasiassa pankki- tai vakuutustoimintaa koskevissa asioissa kilpailuviraston tekemään esitykseen liitettävä pankkitarkastusviraston tai sosiaali- ja terveysministeriön päätös siitä, että mainittu erityisvalvontaviranomainen ei tee esitystä asiassa. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole nimenomaisia säännöksiä, jotka koskisivat kilpailuneuvostolle tehtävän esityksen muotoa. Ehdotus on kuitenkin katsottava lähinnä selvennykseksi. Asiallista muutosta nykyiseen tilanteeseen ehdotus ei tältä osin merkitse.

8 §. Pykälä koskee asian esikäsittelyä kilpailuneuvostossa, johon on ryhdyttävä esityksen saavuttua kilpailuneuvostoon. Ehdotetussa laissa kilpailunrajoituksista on esikäsittelystä säännös 15 §:n 1 momentissa. Esikäsittely kuuluisi mainitun säännösehdoituksen mukaan neuvoston puheenjohtajalle ja se olisi puheenjohtajan suoritettava, mikäli hän ei esitä neuvostolle esityksen tutkimatta jättämistä tai hylkäämistä heti perusteettomana.

Pykälän mukaan puheenjohtajan olisi varattava esityksen kohteena olevalle elinkeinonharjoittajalle tai näiden yhteenliittymälle tilaisuus suullisesti tai kirjallisesti vastata esitykseen. Puheenjohtaja voisi lisäksi kuulla esityksen johdosta elinkeinonharjoittajaa, johon kilpailunrajoitus kohdistuu, esimerkiksi toimituskiellon kohteeksi joutunutta elinkeinonharjoittajaa. Esikäsittely voitaisiin päättää, vaikka asianosainen ei olisi antanut pyydettyä vastausta esityksen johdosta. Esikäsittelyn tarkoituksena on edistää ja mahdollisuuksien mukaan myös nopeuttaa varsinaista menettelyä kilpailuneuvostossa samoin kuin selvittää mahdollisuudet päästä asiassa osapuolia tyydyttävään ratkaisuun ilman, että asiaa tarvitsisi viedä kilpailuneuvoston käsittelyyn.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole nimenomaisia säännöksiä asian esikäsittelystä kilpailuneuvostossa.

9 §. Pykälä koskee neuvottelua kilpailuneuvostossa. Se liittyy asiallisesti kilpailunrajoituksia koskevan lakiehdotuksen 15 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan kilpailuneuvoston on esikäsittelyn

jälkeen tutkittava, onko kilpailunrajoituksella kilpailunrajoituksia koskevan lain 7 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia. Kilpailuneuvoston olisi mainitun 15 §:n 2 momentin mukaan ryhdyttävä asianosaisten kanssa neuvotteluun kilpailunrajoituksen vahingollisten vaikutusten poistamiseksi.

Ennen kuin neuvotteluun ryhdytään, kilpailuneuvoston olisi siis otettava kantaa siihen, onko kilpailunrajoituksella, joka on saatettu neuvoston käsiteltäväksi, sellaisia vahingollisia vaikutuksia, joita kilpailunrajoituksia koskevassa laissa tarkoitetaan. Jos kilpailuneuvosto katsoo, että kilpailunrajoituksella ei ole tällaisia vaikutuksia, se tekisi tätä koskevan päätöksen ja asian käsittely kilpailuneuvostossa päättyisi tähän. Jos kilpailunrajoituksella puolestaan olisi kilpailuneuvoston mielestä tällaisia vahingollisia vaikutuksia, kilpailuneuvoston olisi ryhdyttävä neuvotteluun näiden vaikutusten poistamiseksi.

Pykälän 1 ja 2 momentti vastaavat nykyisen lain säännöksiä. Neuvottelu käytäisiin joko kilpailuneuvoston istunnossa, tai mikäli se katsottaisiin soveliaaksi, puheenjohtajan ja asianosaisten kesken. Kilpailuneuvosto ja sen puheenjohtaja voisi myös neuvotella erikseen kunkin asianosaisten kanssa. Asianosaiselle olisi varattava tilaisuus olla läsnä loppuneuvottelussa. Asianosaisten poissaolo ei estäisi neuvottelun lopettamista. Jos elinkeinonharjoittajia, joita kilpailunrajoitus välittömästi koskee, olisi niin monta, ettei neuvottelun käyminen kaikkien elinkeinonharjoittajien kanssa olisi mahdollista ilman kohtuutonta hankaluutta, kilpailuneuvosto tai sen puheenjohtaja voisi 2 momentin mukaan myös neuvotella asianomaista toimialaa edustavan elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän kanssa. Asianosaisia olisivat näissä tapauksissa kilpailuvirasto sekä se elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä, joka on kilpailunrajoitusta soveltanut.

Pykälän 3 momentin mukaan olisi myös sille elinkeinonharjoittajalle, johon kilpailunrajoitus kohdistuu, varattava tilaisuus olla läsnä loppuneuvottelussa. Edelleen kilpailuneuvosto voisi ehdotuksen mukaan kuulla häntä neuvottelun yhteydessä. Kilpailuneuvoston käytännön työssä on havaittu tarve korostaa kilpailunrajoituksen kohteena olevan elinkeinonharjoittajan asemaa kilpailuneuvoston menettelyssä, vaikkakaan ei ole perusteltua antaa tälle elinkeinonharjoittajalle varsinaisen asianosaisten asemaa menettelyssä.

10 §. Pykälä koskee kilpailuneuvostolle osoitettaville poikkeuslupahakemuksille asetettavia

vaatimuksia. Nykyisen lain tapaan ehdotetaan kilpailunrajoituksia koskevaan lakiin otettaviksi säännökset määrähintakiellosta ja tarjouskartellin kiellosta. Säännösten asiasisältöön ehdotetaan eräitä muutoksia ja säännösehdotukset on pyritty muutoinkin kirjoittamaan nykyistä selkeämpään muotoon. Uutena sääntelykeinona ehdotetaan lakiin kilpailunrajoituksista otettaviksi säännöksiä horisontaalisiin hinta- ja markkinoidenjakokartelleihin liittyvien eräiden pakotteiden tehottomuudesta, joista säädettäisiin mainitun lain 6 §:ssä.

Voimassa olevan oikeuden mukaisesti ehdotetaan myös kilpailunrajoituksia koskevan lain 18 §:ssä, että kilpailuneuvosto voisi rajoittaa määrähintakiellon ja tarjouskartellikiellon sekä ehdotettujen tehottomuussäännösten soveltamisalaa yksittäistapauksessa. Kilpailuneuvosto voisi myöntää hakemuksesta tällaisen poikkeuksen, jos kilpailunrajoituksen harkitaan aiheuttavan kustannusten säästöä, joka pääosaltaan tulee kuluttajien tai asiakkaiden hyväksi, tai jos sen harkitaan muulla tavoin edistävän yleiseltä kannalta hyväksyttävää järjestelyä. Kilpailuneuvostolla olisi tällöin oikeus määrätä poikkeuksen ehdoista.

Pykälän mukaan tällainen kilpailunrajoituksista annetun lain 18 §:ssä tarkoitettu hakemus olisi tehtävä kirjallisesti. Lisäksi ehdotetaan, että kilpailuneuvosto voisi velvoittaa hakijan esittämään hakemuksen ratkaisemista varten tarpeelliset tiedot. Nimenomaista nyt esillä olevaa pykälää vastaavaa säännöstä ei ole nykyisessä laissa.

11 §. Pykälän mukaan kilpailuneuvosto voisi kehottaa asianosaista saapumaan neuvoston istuntoon ja velvoittaa tämän esittämään liikekirjeenvaihtonsa, kirjanpitoonsa, pöytäkirjansa sekä muut kilpailunrajoitusta selventävät asiakirjat. Asiakirjojen esittämisvelvollisuus ei koskisi kuitenkaan teknisluonteisia ammattisalaisuuksia. Säännös vastaisi tältä osin kilpailunrajoituksia koskevan lakiehdotuksen 21 §:ää. Pykälän 2 momentin mukaan kilpailuneuvosto voisi tehostaa näitä velvoitteita uhkasakolla.

Pykälän 3 momentti vastaa asiallisesti voimassa olevaa kilpailunedistämisesetuksen 23 §:ää. Selvyyden vuoksi on säännösehdotukseen lisäksi liitetty maininta siitä, että asiantuntijalle maksetaan valtion varoista kilpailuneuvoston määräämä palkkio.

12 §. Pykälä koskee menettelyä kilpailuneuvostossa siinä tapauksessa, että neuvostossa ilmenee erimielisyyttä asian ratkaisemisesta. Pykälän mukaan kilpailuneuvoston päätökseksi tulisi voimassa olevan oikeuden tapaan enemmistön mie-

lipide. Äänten mennessä tasan tulisi päätökseksi nykyiseen tapaan puheenjohtajan kannattama mielipide.

13 §. Pykälä koskee kilpailuneuvoston asettaman uhkasakon määräämistä maksettavaksi. Ehdotuksen mukaan tämä tehtävä annettaisiin kilpailuneuvostolle. Voimassa olevan kilpailunedistämislain 19 ja 22 §:n mukaan kilpailuneuvoston asettaman uhkasakon tuomitsee maksettavaksi asianosaisen kotipaikan lääninhallitus. Ehdotusta laadittaessa on katsottu, että kilpailuneuvosto pystyy itse parhaiten arvostelevaan kysymystä siitä, onko sen asettaman uhkasakon määrääminen maksettavaksi aiheellista. Kilpailuneuvoston asema ja kokoonpano on myös sellainen, että uhkasakon maksettavaksi määräämisen antaminen neuvoston tehtäväksi on oikeusturvan kannalta mahdollista. Hallintomenettelylain (598/82) säännöksistä seuraa, että asianosaista olisi kuultava sekä ennen uhkasakon asettamista että sen maksettavaksi määräämistä.

14 §. Pykälä sisältää säännökset muutoksenhausta kilpailuneuvoston tämän lain nojalla antamiin uhkasakon määräämistä maksettavaksi koskeviin päätöksiin. Kilpailuneuvosto voisi ehdotuksen 11 §:n 2 momentin mukaan velvoittaa asianosaisen sakon uhalla antamaan neuvostolle 11 §:n 1 momentissa tarkoitetut asiakirjat ja velvoittaa asianosaisen saapumaan neuvoston istuntoon kuultavaksi. Ehdotuksen 13 §:n mukaan tällaisen uhkasakon määräisi maksettavaksi kilpailuneuvosto. Pykälän mukaan tällaiseen kilpailuneuvoston päätökseen saisi hakea valittamalla muutosta.

15 §. Pykälän mukaan kilpailuneuvoston jäsenet ja lisäjäsenet toimisivat virkamiehen vastuulla.

16 §. Pykälän mukaan on nykyisin tapaan pidetty tarkoituksenmukaisena, että kilpailuneuvoston istunnot olisivat pääsäännön mukaan yleisöltä suljettuja. Pykälän 1 momentissa tämä todettaisiin nimenomaisesti. Samalla ehdotetaan neuvostolle annettavaksi mahdollisuus määrätä käsittely julkiseksi. Säännöksessä ei lähemmin määritellä, millaisissa tilanteissa tällainen julkinen käsittely voisi tulla kysymykseen, vaan asia

jätettäisiin kokonaan kilpailuneuvoston harkintaan.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi samoin kuin voimassa olevassa kilpailunedistämislain 29 §:ssä, että kilpailuneuvoston päätökset ovat julkisia, jollei kilpailuneuvosto niitä erityisestä syystä päättä kokonaan tai osaksi salassa pidettäväksi. Momenttiin ehdotetaan kuitenkin lisäsäännöstä, jonka mukaan päätös olisi määrättävä salaiseksi siltä osin kuin se sisältää liike- tai ammatillisaisuutta koskevia tietoja. Vastaavaa säännöstä ei ole nykyisessä laissa.

Pykälän 3 momentin mukaan jäisivät neuvoston asiakirjat pääsäännön mukaan salaisiksi. Näin on asianlaita nykyisinkin. Momentissa ehdotetaan kuitenkin, että asianosainen ja elinkeinonharjoittaja, johon kilpailunrajoitus kohdistuu, olisi oikeutettu tutustumaan kilpailuneuvoston asiakirjoihin siltä osin kuin ne eivät sisällä toisen liike- tai ammatillisuuksia.

17 §. Tarkemmat säännökset ehdotettavan lain täytäntöönpanosta annettaisiin tarvittaessa asetuksella. Asetuksella säädettäisiin muun muassa kilpailuneuvoston kokoontumisesta, kilpailuneuvoston jäsenten, lisäjäsenten ja sihteerin palkkioista sekä kilpailuneuvoston pöytäkirjan pitämisestä. Asetuksella säädettäisiin nykyiseen tapaan myös kilpailuneuvoston sihteerin kelpoisuusehdoista sekä kilpailuneuvoston kirjaamosta sekä avustavasta henkilöstöstä.

18 §. Kilpailuneuvostoa koskevat nykyiset säännökset kilpailunedistämislaisissa ehdotetaan kumottavaksi kilpailunrajoituksista annettavan lain voimaantulosäännöksellä. Sen vuoksi ei nyt esillä olevan lain voimaantulosäännökseen tarvitse sisällyttää säännöksiä kumottavista lainkohdista.

2. Voimaantulo

Laki kilpailuneuvostosta ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

kilpailuneuvostosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Toimivalta ja järjestysmuoto

1 §

Kilpailuneuvosto käsittelee ja ratkaisee sille kilpailunrajoituksista annetun lain (/) 13 ja 14 §:n nojalla tehdyt esitykset kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamisesta ja 18 §:ssä tarkoitetut hakemukset.

Kilpailuneuvosto toimii kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä.

2 §

Kilpailuneuvostossa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja seitsemän muuta jäsentä sekä kaksi lisäjäsentä ja lisäjäsenten varajäsenet, jotka kaikki ovat sivutoimisia ja jotka valtioneuvosto määrää kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Kilpailuneuvostoon voidaan perustaa puheenjohtajan virka, joka voidaan määrätä myös sopimuspalkkaiseksi.

3 §

Kilpailuneuvoston puheenjohtajalta ja varapuheenjohtajalta vaaditaan, että he ovat suorittaneet oikeustieteen kandidaatin tutkinnon ja ovat perehtyneitä tuomarin tehtäviin. Lisäksi heiltä sekä yhdeltä muulta kilpailuneuvoston jäseneltä edellytetään, että heidän ei voida katsoa nimenomaisesti edustavan yrittäjiä, kuluttajia tai palkansaajia.

Muista jäsenistä kolmen tulee olla sellaisia henkilöitä, jotka tuntevat erityisesti kuluttajien ja palkansaajien olosuhteita, sekä kolmen henkilöitä, jotka ovat erityisesti perehtyneet elinkeinonharjoittajien olosuhteisiin.

Toiselta lisäjäseneltä ja hänen varajäseneltään edellytetään, että he ovat perehtyneet erityisesti pankkitoimintaan. Toisen lisäjäsenen ja hänen varajäsenensä tulee olla perehtyneitä erityisesti vakuutustoimintaan.

4 §

Käsiteltäessä pääasiassa pankkitoiminnan alaan kuuluvaa kilpailunrajoitusta asian käsittelyyn osallistuu erityisesti pankkitoimintaa tunteva lisäjäsen. Käsiteltäessä pääasiassa vakuutustoiminnan alaan kuuluvaa kilpailunrajoitusta asian käsittelyyn osallistuu erityisesti vakuutustoimintaa tunteva lisäjäsen.

5 §

Kilpailuneuvosto on päätösvaltainen, kun siinä on läsnä puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään neljä muuta jäsentä.

Puheenjohtaja voi kilpailuneuvoston puolesta käsitellä ja ratkaista kilpailuneuvoston määräämissä rajoissa merkitykseltään vähäiset asiat sekä ryhtyä muissa asioissa valmisteleviin toimenpiteisiin.

Kilpailuneuvosto ratkaisee ilman lisäjäseniä kysymyksen siitä, kuuluuko asia pääasiallisesti pankki- tai vakuutustoiminnan alaan.

6 §

Kilpailuneuvostossa on sihteeri, joka valmistelee ja esittelee kilpailuneuvostossa käsiteltävät asiat.

2 luku

Asian käsittely

7 §

Kilpailunrajoituksen käsittely kilpailuneuvostossa kilpailunrajoituksen vahingollisten vaikutusten poistamiseksi tulee vireille kilpailunrajoituksista annetun lain 12—14 §:ssä tarkoitettulla esityksellä. Esitys on tehtävä kirjallisesti. Kilpailunrajoituksista annetun lain 13 §:n 2 momentissa ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitettuun esitykseen on oheistettava kilpailuviraston taikka pankkitarkastusviraston tai sosiaali- ja terveystieteiden päätös, jolla se on päättänyt olla saattamatta asiaa kilpailuneuvoston käsiteltäväksi.

8 §

Kilpailunrajoituksista annetun lain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettussa esikäsittelyssä on kilpailuneuvoston puheenjohtajan varattava sille elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, jota esitys koskee, tilaisuus suullisesti tai kirjallisesti vastata esitykseen. Puheenjohtaja voi kuulla esityksen johdosta elinkeinonharjoittajaa, johon kilpailunrajoitus kohdistuu. Esikäsittely voidaan päättää, vaikka asianosainen ei olisi antanut pyydettyä vastausta esityksen johdosta.

9 §

Kilpailunrajoituksista annetun lain 15 §:n 2 momentissa tarkoitettu neuvottelu käydään kilpailuneuvoston istunnossa, tai mikäli se katsotaan soveliaaksi, puheenjohtajan ja asianosaisten kesken. Kilpailuneuvosto tai sen puheenjohtaja voi myös neuvotella erikseen kunkin asianosaisten kanssa. Asianosaiselle on varattava tilaisuus olla läsnä loppuneuvottelussa. Asianosaisten esteetön poissaolo ei estä neuvottelun lopettamista.

Jos elinkeinonharjoittajia, joita kilpailunrajoitus välittömästi koskee, on niin monta, ettei 1 momentissa tarkoitettujen neuvottelun käyminen kaikkien elinkeinonharjoittajien kanssa ole mahdollista ilman kohtuutonta hankaluutta, kilpailuneuvosto tai puheenjohtaja voi myös neuvotella asianomaista toimialaa edustavan elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän kanssa.

Elinkeinonharjoittajalle, johon kilpailunrajoitus kohdistuu, on varattava tilaisuus olla läsnä loppuneuvottelussa. Kilpailuneuvosto voi kuulla häntä neuvottelun yhteydessä.

10 §

Kilpailunrajoituksista annetun lain 18 §:ssä tarkoitettu hakemus on tehtävä kirjallisesti. Kilpailuneuvosto voi velvoittaa hakijan esittämään hakemuksen ratkaisemista varten tarpeelliset tiedot.

11 §

Kilpailuneuvosto voi kehottaa asianosaista saapumaan neuvoston istuntoon ja velvoittaa tämän esittämään liikekirjeenvaihtonsa, kirjanpitonsa, pöytäkirjansa sekä muut kilpailunrajoitusta selventävät asiakirjat. Asiakirjojen esittämisvelvollisuus ei koske teknisluonteisia ammattisalaisuuksia.

Milloin 1 momentissa tarkoitettua asiakirjojen esittämisvelvollisuutta ei täytetä tai asianosainen jää ilman laillista estettä saapumatta kilpailuneuvoston istuntoon, neuvosto voi sakon uhalla velvoittaa asianosaisten antamaan mainitut asiakirjat tai saapumaan istuntoon.

Kilpailuneuvosto voi kuulla asiantuntijoita ja hankkia asiantuntijalausuntoja. Asiantuntijalle suoritetaan valtion varoista kilpailuneuvoston määräämä palkkio. Asianosaisille tulee varata tilaisuus olla läsnä asiantuntijaa kuultaessa. Mikäli neuvosto on saanut kirjallisen asiantuntijalausannon, on asianosaisille varattava tilaisuus tutustua siihen.

12 §

Kilpailuneuvoston päätökseksi tulee enemmistön mielipide. Äänten mennessä tasan päätökseksi tulee puheenjohtajan kannattama mielipide.

3 luku

Erinäisiä säännöksiä

13 §

Kilpailuneuvoston asettaman uhkasakon määrää maksettavaksi kilpailuneuvosto.

14 §

Uhkasakon maksettavaksi määräämistä koskevaan kilpailuneuvoston päätökseen saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty.

15 §

Kilpailuneuvoston jäsenet ja lisjäsenet toimivat virkamiehen vastuulla.

16 §

Kilpailuneuvosto käsittelee asiat suljetuin ovin, jollei neuvosto määrää käsittelyä julkiseksi.

Kilpailuneuvoston päätökset ovat julkisia, jollei kilpailuneuvosto niitä erityisestä syystä päättää kokonaan tai osaksi salassa pidettäviksi. Päätös on määrättävä salaiseksi siltä osin kuin se sisältää liike- tai ammattisalaisuutta koskevia tietoja.

Kilpailuneuvoston asiakirjat eivät ole julkisia, ellei kilpailuneuvosto toisin päättää. Asianosainen ja elinkeinonharjoittaja, johon kilpailunrajoitus

kohdistuu, on kuitenkin oikeutettu tutustumaan kilpailuneuvoston asiakirjoihin siltä osin kuin ne eivät sisällä toisen liike- tai ammattisalaisuuksia.

17 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

18 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____ .

Helsingissä 30 päivänä lokakuuta 1987

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri Pertti Salolainen